

*Костенко Ганна Петрівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів;
Дудкіна Марія Володимирівна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Бердянський державний педагогічний університет*

ОЦІНКА ЗАЛУЧЕННЯ ЗОВНІШНІХ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Зовнішні державні запозичення є важливим інструментом фінансування економіки, особливо в умовах обмежених внутрішніх ресурсів та кризових ситуацій, таких як війна або економічна нестабільність. Вони дозволяють країнам отримувати необхідні фінансові ресурси для підтримки державних витрат, зокрема інфраструктурних проєктів, соціальних програм та покриття дефіциту бюджету. Проте зовнішній борг також є джерелом ризиків, оскільки надмірне запозичення може призвести до підвищення боргового навантаження, зниження кредитного рейтингу та фінансової нестабільності. З огляду на це, оцінка ефективності залучення зовнішніх запозичень і їх вплив на економіку країни є актуальною темою для наукових досліджень і практичного аналізу.

Останнім часом велика увага дослідників приділяється проблемам залучення та ефективного використання зовнішніх запозичень, а також їх впливу на економіку країни. Серед видатних науковців, які внесли значний вклад у цю галузь, можна виокремити Р. Андрусіва, О. Ісаєва, В. Колосова, Н. Слав'юка, Д. Тюпу, М. Флейчук та інших.

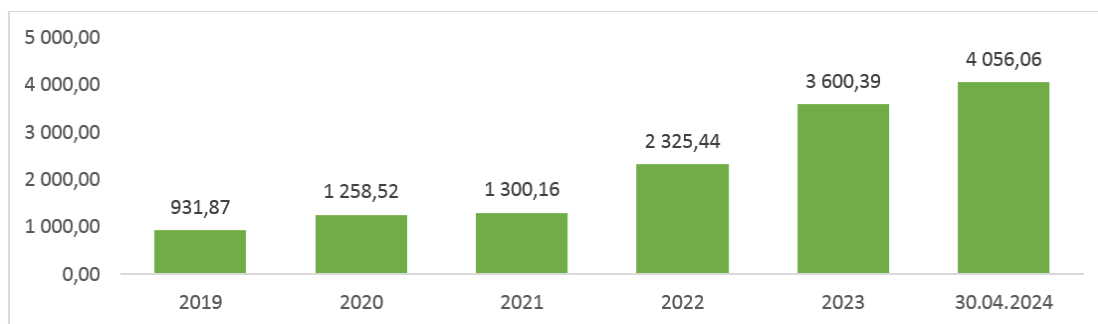
Метою даного дослідження є оцінка залучення зовнішніх державних запозичень України в сучасних умовах та аналіз їхнього впливу на економічну стабільність і розвиток країни. Особлива увага приділяється структурі зовнішнього боргу, джерелам кредитування та ризикам, пов'язаним із зростанням боргових зобов'язань. На основі проведеного аналізу визначаються ключові проблеми та пропонуються стратегії щодо оптимізації управління зовнішніми запозиченнями.

Станом на сьогодні основними тенденціями у сфері зовнішніх державних запозичень та управління державним боргом України є:

- активне залучення державних кредитів та накопичення заборгованості для фінансування військових потреб на фоні скорочення податкових надходжень;
- залучення ресурсів Національного банку шляхом емісії для підтримки розміщення державних облігацій та випуску внутрішніх військових облігацій;
- збільшення обсягів грантової та кредитної допомоги від офіційних зовнішніх кредиторів, таких як МВФ, Світовий банк та ЄС;

- зростання доходів від внутрішніх облігацій на вторинному ринку в умовах припинення фінансування з приватних джерел на невизначений термін;
- відтік ресурсів комерційних банків із ринку внутрішніх облігацій через надлишкову ліквідність у банківській системі [1].

Ці зміни відображають вплив війни на структуру зовнішніх державних запозичень та економічне управління України (рис. 1).

Рис. 1.1. Зміни у структурі зовнішніх запозичень України з 2019 року по 30 квітня 2024 року, млрд. грн.

Джерело: [2]

Станом на 31 грудня 2019 року сукупний розмір зовнішнього боргу склав 931,87 млрд. грн та згодом збільшувався на 77,03% до 4056,06 млрд. грн. станом на 30 квітня 2024 року.

У таблиці 1 наведено данні згідно яких можна зробити висновок, що протягом п'яти років заборгованість за позиками від міжнародних фінансових організацій тільки збільшувалася. Найбільшими кредиторами України серед міжнародних фінансових інституцій є Європейський Союз.

Таблиця 1

Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій з 2019 по 30 квітня 2024 року, млрд. грн.

Міжнародні фінансові організації	2019	2020	2021	2022	2023	30.04.2024
NEFCO	0,00	0,00	0,06	0,08	0,25	0,40
Європейський банк реконструкції та розвитку	11,98	13,69	10,54	9,45	7,36	6,98
Європейський Інвестиційний Банк	18,59	26,99	27,70	98,13	115,08	115,27
Європейський Союз	87,46	132,36	136,37	452,22	1249,78	1487,83
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	116,13	149,66	167,90	303,47	495,86	582,95
Міжнародний Валютний Фонд	57,49	119,57	119,00	234,07	379,91	406,32
Фонд чистих технологій (МБРР)	0,54	1,05	1,59	2,84	4,34	4,63
Всього	292,20	443,31	463,17	1100,26	2252,58	2 604,38

Джерело: [2]

Сукупний розмір за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав станом на 30 квітня 2024 року становить 322,55 млрд. грн. проти 38,59 млрд. грн. а кінець 2019 року (збільшення на 88,04%). Найбільшими кредиторами України серед іноземних держав є Канада та Японія. Більш детально інформацію стосовно змін у структурі зовнішніх запозичень України перед іноземними країнами представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Заборгованість за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав з 2019 по 30 квітня 2024, млрд. грн.

Країна-кредитор	2019	2020	2021	2022	2023	30.04.2024
Великобританія	0,00	0,00	0,56	0,81	0,89	0,91
Італія	0,00	0,00	0,00	7,79	8,44	8,50
Канада	3,62	0,00	0,00	66,84	139,85	200,09
Нідерланди	0,00	0,00	0,00	7,79	8,44	8,50
Німеччина	6,43	8,99	7,82	21,46	23,72	23,89
Польща	0,15	0,41	1,14	1,94	3,68	3,72
США	0,08	0,05	0,01	0,02	0,02	0,02
Франція	0,59	0,79	1,08	17,37	18,97	19,03
Японія	13,36	16,53	13,61	36,49	35,94	33,86
Росія	14,35	17,13	16,53	22,16	23,01	24,03
Всього	38,59	43,9	40,75	182,67	262,97	322,55

Джерело: [2]

Загальний розмір заборгованості України перед іноземними комерційними банками та іншими фінансовими установами станом на 30 квітня 2024 становив 64,78 млрд. грн проти 33,34 млрд. грн станом на кінець 2019 року (збільшення на 48,54%). Найбільшими кредиторами України серед іноземних банківських та фінансових організацій є Cargill та Deutsche Bank (табл. 3).

Таблиця 3

Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ з 2019 по 30 квітня 2024, млрд. грн.

Іноземні банківські та інші фінансові установи	2019	2020	2021	2022	2023	30.04.2024
Cargill	6,61	17,37	20,10	25,32	27,44	27,62
Chase Manhattan Bank	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Citibank Europe PLC	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,17
Credit Agricole Corporate and Investment Bank	4,32	6,59	8,11	11,10	10,29	9,68
Deutsche Bank	22,42	37,13	22,52	23,96	21,60	20,72
National Westminster Bank PLC	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,59
Всього	33,34	61,09	50,74	60,38	59,49	64,79

Джерело: [2]

Сукупний розмір заборгованості України за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку станом на 30 квітня 2024 становив 899,34 млрд.

грн. проти 526,33 млрд. грн. станом на кінець 2019 року (збільшення на 41,45%) (табл. 4).

Таблиця 4

**Заборгованість за випущеними цінними паперами
з 2019 по 30 квітня 2024, млрд. грн.**

Рік випуску	2019	2020	2021	2022	2023	30.04.2024
ОЗДП 2013 року	71,06	84,82	81,83	109,71	113,95	119,01
ОЗДП 2015 року	279,64	244,17	209,00	276,48	287,17	299,92
ОЗДП 2016 року	23,69	28,27	0,00	0,00	0,00	0,00
ОЗДП 2017 року	71,06	84,82	81,83	109,71	113,95	119,01
ОЗДП 2018 року	55,66	66,45	64,10	85,94	89,26	93,22
ОЗДП 2019 року	26,42	34,74	30,92	38,95	42,21	42,50
ОЗДП 2020 року	0,00	116,94	109,58	143,77	151,51	156,26
ОЗДП 2021 року	0,00	0,00	47,74	64,00	66,47	69,42
Всього	526,53	660,21	625	828,55	864,52	899,34

Джерело: [2]

Станом на 30 квітня 2024 року сукупний розмір заборгованості України перед Міжнародним Валютним Фондом за категоріями, що не було представлено вище, складав 165,01 млрд. грн., а станом на кінець 2019 року – 40,22 млрд. грн. (зростання, що свідчить про збільшення обсягів зовнішньої заборгованості на 75,63%). Більш детально зазначені зміни представлено на рис. 2.

**Рис. 1.2. Зміни у структурі заборгованості України
перед Міжнародним Валютним Фондом
з 2019 року по 30 квітня 2024 року, млрд. грн. [2]**

Джерело: [2]

Зовнішні державні запозичення відіграють важливу роль у підтримці економіки України, особливо в умовах військових дій та економічної нестабільності. Однак надмірне залучення кредитів може створювати ризики для довгострокової фінансової стабільності країни. Аналіз структури зовнішнього боргу показав, що значна частина боргових зобов'язань формується перед міжнародними фінансовими організаціями та урядами інших країн, що вимагає ретельного управління для уникнення боргової кризи. Для мінімізації ризиків необхідно розробити ефективну стратегію управління зовнішніми

запозиченнями, включаючи диверсифікацію джерел фінансування та оптимізацію умов залучення боргових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021–2024 роки: Постанова Кабінету Міністрів України № 1291 від 09 грудня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1291-2021-%D0%BF#n6>. (Дата звернення: 03.09.2024).

2. Міністерство фінансів України. Державний борг та гарантований державою борг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg> (Дата звернення: 05.09.2024).

*Кравченко Андрій Олегович,
здобувач ступеня доктора філософії;
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

Фінансові ринки є важливою складовою світової економіки, забезпечуючи ефективний перерозподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки. В останні десятиліття вони зазнали значних змін, зумовлених впливом глобалізації, технологічного розвитку, фінансових криз та змін у регуляторному середовищі. Сучасний фінансовий ринок характеризується високим ступенем інтеграції, динамізму та складності. Метою цього дослідження є аналіз сучасного стану фінансових ринків, визначення основних тенденцій та трансформаційних процесів, які впливають на їхній розвиток.

Сучасні фінансові ринки характеризуються рядом тенденцій, які визначають їх розвиток. Перш за все, це зростання ролі цифрових технологій, що призводить до появи нових фінансових продуктів та послуг. Зокрема, розвиток фінтеху сприяє появі таких інновацій, як цифрові активи, блокчейн-технології, краудфандинг та інші форми альтернативного фінансування.

Іншим важливим аспектом є зростання впливу глобальних макроекономічних факторів на фінансові ринки. Важливими подіями останніх років стали глобальні фінансові кризи, які продемонстрували вразливість світової фінансової системи до шоків. Також пандемія COVID-19 значно вплинула на фінансові ринки, викликавши безпрецедентні коливання цін на активи та зміни у структурі попиту на фінансові інструменти.

Розвиток регуляторного середовища також є важливим фактором, що впливає на фінансові ринки. Після світової фінансової кризи 2008 року